Exorcizarea din ținutul Gherasei în descrierea lucanică (Luca 8, 26-39). O perspectivă exegetică*

Dr. Traian Florea**

Abstract: The present study treats the perspective of The Holy Evanghelist Luke, about the miracle of the exorcization from Gherasa (*Luke* 8, 26-39). The exegetical aproach of this pericop, focused on the particularities of the lucanian narative about this miracle, show the evanghelical consens in render about the works of Jesus. In the context of the seeming differences within the accounts of the Evanghelists – this miracle is not an exception, the particularities found within the account are not in contradiction, but in complementarity. Different perspectives do not automatically imply disagreement. Pointing out some, or more, details about this miracle, from the many miracles Jesus did, is neither mechanical nor random, but every Evanghelical writer followed a certain purpose through his writing. Therefore, there were presented those facts and those places that where converged to the purpose pursued by writing. The answers given to the question: „Why do these differences exist?" come to confirm the trust in the accuracy of the Evanghelical accounts, that are credible sources, proving that „All Scripture is inspired by God and is useful" (2 *Tim.* 3, 16).

Keywords: demon, unclean spirit, miracle, exorcism, Gerasa, command, mission

Preliminarii

Miracolul exorcizării relatat de Sfântul Luca în Evanghelia sa (Lc 8,26-39) face parte din seria de lucrări care au urmat unui alt miracol – „potolirea furtunii"- și este plasat înainte de trimiterea celor Doisprezece în misiune „provizorie", așezare identică și în celelalte Evanghelii sinoptice. Abordarea exegetică a pericopei scoate în evidență manifestarea puterii lui Iisus, chiar și peste lumea demonică, dar, în același timp, arată cum Duhul Sfânt i-a condus pe cei ce au consemnat miracolul să transmită specific, armonios și eficient aceeași informație, cititorilor cărora li se adresează.

Iisus, însoțit de ucenici, trece „de cealaltă parte", în teritoriu păgân[1], la inițiativa Sa. Trebuie remarcat că între femeile care-i însoțeau, unele fuseseră înainte stapânite

* Studiul a fost redactat sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană, Universitatea Babeș-Bolyai, care și-a exprimat acordul pentru publicare.

** Doctor la Școala Doctorală de Teologie „Isidor Todoran", Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, email:oldtaf@yahoo.co.uk

[1] John Barton, John Muddiman (eds.), *The Oxford Bible Commentary*, Oxford University Press, Oxford, 2007, p. 938.

de demoni, iar acum, libere, Îl urmau pe Iisus. Ceilalți ucenici participaseră la anumite lucrări ale lui Iisus, lucrări care nu i-au implicat pe ei în mod direct, nefiindu-le solicitată credința, până la potolirea furtunii, când au fost mustrați: „unde vă este credința?" (Lc 8,25)[2]. Potolirea furtunii a fost un miracol la care Apostolii nu erau doar simpli spectatori, ci beneficiari, credința lor fiind întărită. Ei urmează să fie „trimiși" ai lui Iisus Hristos, iar exorcizarea din Gherasa avea pentru aceștia și un rol pedagogic. Învățătura era că la porunca lui Iisus chiar și demonii pleacă. De altfel, trimiterea lor avea în vedere mai multe lucrări, printre care și exorcizarea.

Pe lângă sublinierea autorității lui Iisus, chiar și peste lumea demonică, prezentul studiu subliniază armonia Evangheliilor, cu toate că, aparent, există diferențe numerice în privința celor eliberați și diferențe în privința locației miracolului. Vom vedea mai jos care sunt aceste diferențe și cum se armonizează.

Analiză exegetică.

Expresia „avea demoni"[3] (ἔχων δαιμόνια)[4] este înțeleasă că omul era stăpânit de demoni. Ideea e că demonii pe care „îi avea" nu au venit la el în vizită, sau să-l ajute, ci să-l domine. Astfel, se poate vorbi de „posesiune demonică"[5], nu pentru că omul poseda demoni, cum ar poseda anumite bunuri, ci mai degrabă că el, ca gazdă[6] era posedat, iar demonii căutau să-l distrugă. Luca folosește pluralul „demoni" de la început. Numele „legiune"[7] însemna „mulți", conchide Luca. Iisus poruncea *duhului necurat (πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ)* (Lc 8,29) – o altă numire reținută de Sfântul Luca pentru demon. Preferința „duh necurat" se poate datora faptului că termenul daimon / daimonion nu avea neapărat o conotație negativă pentru destinatarii scrierii lucanice. Pentru păgâni, cărora le scrie, nu era problemă dacă cineva avea demon / demoni, căci pentru ei „termenul grecesc [δαιμόνιον, n. ns.] tradus «demon» nu este în sine neapărat negativ"[8]; de aceea, formula lucanică - „duhul necurat"- este mai

---

[2] Pentru textul în limba română al Sfintei Scripturi am folosit *Biblia sau Sfânta Scriptură (BS)*, tipărită sub îndrumarea si cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucuresti, 1988.

[3] BS folosește singularul „demon", însă textul grecesc folosește pluralul.

[4] Pentru textul grecesc al Noului Testament am folosit *Novum Testamentum Graece (NA28)*, ed. Barbara and Kurt Aland (Nestle-Aland), Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, [28]2012.

[5] William MacDonald, *Comentariul biblic al credinciosului: Noul Testament*, trad. de Olimpiu S. Cosma, Doru Motz, Agape, Făgăraș, 2001, p. 195.

[6] Craig S. Keener, *The IVP Bible Background Commentary: New Testament*, Inter Varsity Press, Illinois, 1993, p. 147.

[7] C. Bădiliță sugerează că românescul „lighioană" ar proveni de la „λεγιών"; forma veche – „leghioane de draci" (Cristian Bădiliță, *Evanghelia după Luca*, Vremea, București, 2016, p. 385).

[8] Craig S. Keener, *Miracles: the credibility of the New Testament accounts*, Vol. 2, Baker Academic, Grand Rapids, 2011, p. 770.

explicită în privința situației în care se afla cel posedat[9]. Textul lucan vorbește despre „legiune"- așa cum se recomandă „duhul necurat"- și concluzionează că era vorba de mai mulți demoni[10]. Nu este de mirare că cel posedat era agresiv, rupea lanțurile, dacă mulțimea de demoni care-l stăpâneau au fost în stare să distrugă turma de porci.

„L-a întâmpinat" (ὑπήντησεν)

Expresia „l-a întâmpinat" semnifică, se pare, că a venit singur, de bunăvoie, nu a fost adus cu forța de cei din familia lui. Verbul ὑπαντάω poate însemna „a întâmpina", dar și „a se împotrivi". Venind „de bunăvoie" nu se înțelege că omul își putea manifesta libertatea deplină, pentru că nu era liber, ci sub stăpânirea demonilor. Poate demonii îl sileau să-i întâmpine pe toți cei ce apăreau pe țărm. De data aceasta nu știau cu cine au de-a face. Se pare că demonii nu știau ce avea să facă Iisus. Dacă ar fi știut, ar fi încercat să-l alunge pe cel posedat în altă direcție, unde nu era Iisus, iar nu să-L întâmpine. Vorbim însă despre o luptă demonică, ce nu-L ocolește nici măcar pe Fiul lui Dumnezeu. Diavolul nu se credea înfrânt și nu era încă, iar aici s-a folosit de acest om ca să aibă o nouă confruntare cu Fiul lui Dumnezeu.

Poruncea duhului (sg) necurat (παρήγγελλεν πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ)

Mai devreme textul lucan spunea despre demoni (pl), iar aici îl numește duh necurat (sg). C. Bădiliță vorbește de un singular colectiv[11]; sunt multe duhuri, dar au un „purtător de cuvânt" care discută cu Iisus. Folosirea verbului παραγγέλω (poruncă), indică spre autoritatea lui Iisus chiar și peste lumea demonică și, în același timp, anticipează finalul confruntării, în care demonii sunt învinși și pleacă la porunca lui Iisus, Cuvântul întrupat.

Iisus nu a venit în lume pentru a negocia cu forțele răului, ci „ca să strice lucrurile diavolului" (1In 3,8). Sfântul Luca, prin folosirea verbului παραγγέλω (a porunci), arată că Fiul lui Dumnezeu nu luptă cu arme firești, ci cu arme duhovnicești, cuvântul poruncitor – „sabia Duhului" (Ef 6,17) fiind una dintre aceste arme.

Faptul că în perioada activității pământești, încă înainte de crucificarea Sa, Iisus poruncea cu autoritate duhurilor necurate, sugerează că biruința Sa asupra diavolului nu a fost arătată doar prin moartea pe cruce, ci de fiecare dată, în confruntarea cu diavolul, Iisus a fost biruitor. Numărul mare de demoni care-l stăpâneau pe acel om nu au putut împiedica victoria lui Iisus, ci Acesta, poruncind duhului necurat, poruncea astfel întregii legiuni, iar aceasta s-a supus. Astfel, prin porunca lui Iisus, un om care mai devreme era stăpânit de demoni devine liber.

---

[9] Evanghelia după Marcu folosește de asemenea și termenul „duh necurat", în timp ce Sfântul Matei, scriind iudeilor, nu folosește decât noțiunea „demoni", deoarece pentru evrei termenul demon avea în mod evident conotație negativă.

[10] În relatarea sfântului Marcu, nu scriitorul, ci demonul explică însemnătatea numelui „Legiune", cu care se recomandă.

[11] C. Bădiliță, *Evanghelia după Luca*, p. 384.

Cuvinte folosite pentru rugăminte

Δέομαί σου (te implor) (Lc 8,28) – „te rog să nu mă chinui". Cel care asupreşte se teme că poate fi chinuit, iar Sfântul Luca face precizarea că demonii Îl rugau „să nu le poruncească să meargă în adânc", abisul fiind locul de chin. În plus, Evanghelistul Marcu precizează că demonizatul „s-a închinat Lui"(προσεκύνησεν) (Mc 5,6), atunci când Îl ruga – încă o dovadă a autorității lui Iisus, în acest moment recunoscută de demoni. Matei indică și expresia „înainte de vreme" (πρὸ καιροῦ) (Mt 8,29), ca un reproș al demonilor care se temeau că vor fi aruncați de îndată în abis. Consemnarea Evanghelistului poate sugera, prin această afirmație, că va veni și un timp potrivit pentru înlăturarea deplină a forțelor răului.

Verbul Παρεκάλουν (îl rugau) (Lc 8,31) – folosit la plural – fie se referă la mai mulți demoni, care-L rugau prin purtătorul de cuvânt, dar acum Evanghelistul arătase că sunt mai mulți demoni, fie este o aluzie la faptul că erau doi demonizați, cum precizează Sfântul Matei (Mt 8,28). Îl rugau să nu le dea ordin de a merge în abis și astfel merg, la solicitarea lor, în turma de porci. Sfântul Luca nu menționează numărul porcilor, ci spune doar că era o turmă mare (Lc 8,32), însă Marcu apreciază că erau ca la două mii (Mc 5,13).

Expresia „i-au cerut" (ἠρώτησεν) se referă la solicitarea celor din cetate ca Iisus să plece de la ei. Termenul ἐρωτάω (a cere, a îndemna) înseamnă și „a cerși", dar și „a cere urgent". Am putea pune întrebarea: această solicitare a lor avea caracter obligatoriu pentru Iisus? Faptul că „îi apucase frica" (pe localnici), expresie repetată de Sfântul Luca, creditează mai degrabă ideea unei rugăminți decât a unui imperativ. Cert este că Iisus nu zăbovește în ținutul lor, ci, răspunzând acestei solicitări, sau poate urmând un plan pe care-l avea stabilit, se întoarce în Galileea.

Trimiterea celui eliberat

„La casa ta" (τὸν οἶκόν)(Lc 8,38-39) – este locul unde Iisus îl trimite pe cel eliberat, deși el voia să se alăture grupului de ucenici. Expresia τὸν οἶκόν nu se referă la o clădire unde își are domiciliul, ci la familia sa, la cei cu care trebuie să conviețuiască și poate la comunitatea din care provenea. Lor trebuia să le fie folositor, celor cărora le-a făcut mult necaz. Mărturia lui, despre miracolul eliberării, era crezută atunci când oamenii îl vedeau eliberat pe cel care altădată era stăpânit de demoni.

Misiunea cu care este trimis la „ai săi" este simplă și practică: „spune cât bine ți-a făcut ție Dumnezeu" (Lc 8,39). Locuțiunea care exprimă trimiterea acestuia: διηγοῦ ὅσα σοι ἐποίησεν ὁ Θεός (istorisește câte a făcut Dumnezeu pentru tine), pe lângă imperativul simplu – „istorisește!", se referă la experiența de viață a unui om. Dacă era trimis să vestească bazat pe cuvântul Scripturii, putea să aibă un mesaj foarte bun, dar acel ținut păgân nu era destul de familiar cu Scripturile. Însă misiunea lui era să istorisească necazul pe care l-a avut înainte, fapt cunoscut auditoriului său, necaz din care Iisus l-a salvat, iar „cel salvat", care istorisea „câte îi făcuse Iisus" (v.39), era o dovadă vie că Dumnezeu l-a eliberat de posesiunea demonică.

El merge după cum este trimis, dar nu se limitează să spună familiei sale, ci vestește ὅλην τὴν πόλιν (în toată cetatea) (Lc 8,39); se pare că toată cetatea îl știa pe el ca cel posedat de demoni, iar acum el le spune despre eliberarea de care a avut parte, fiind redat comunității căreia îi va fi folositor. Sfântul Marcu menționează că el a început să vestească prin Decapole (Mc 5,20), adică nu doar în cetate, ci și în alte localități din provincia Decapolis.

Perspective diferite: dezacord sau armonie evanghelică?

Diferența numerică

Așa cum precizează Matei, *doi demonizați* au fost eliberați în ținutul Gadarei (sau al Gherasei); nu știm dacă au venit deodată sau separat, la diferență mică de timp. Dacă Sfântul Luca vorbește de unul, nu spune că e numai unul[12], ci doar de unul se ocupă, la fel ca Marcu. E posibil ca „Luca, în istorisirea sa, să fi vorbit numai de îndrăcitul care era mai bolnav dintre cei doi îndrăciți"[13], sau, după altă opinie, „se referă la demonizatul cel mai violent"[14]. De asemenea, se poate ca Evanghelistul Luca să se fi ocupat de acest îndrăcit eliberat pentru că acesta și-a exprimat dorința de a-L urma pe Iisus.

Au fost și alți îndrăciți eliberați în Galileia (Mat.8,16) și nu numai acolo. Însă, Evanghelistul Luca nu se referă în Evanghelia sa la toate cazurile de exorcizare înfăptuite de Mântuitorul, ci se referă doar la cazul acesta, pe care îl consideră mai relevant în relatarea lucrărilor lui Iisus, astfel încât, „de dragul ordinii, Luca evită obișnuitele repetiții superflue ale evenimentelor asemănătoare"[15]. Sfântul Luca prezintă în calitate de istoric acele evenimente pe care le consideră relevante pentru destinatarii scrierii sale. Este dreptul istoricului de a selecta din mulțimea de fapte pe care le cunoaște, doar pe acelea care pun în lumină desfășurarea evenimentelor, așa cum (istoricul) „Polybius recomandă omiterea materialului deja prea cunoscut, sau nefolositor cititorului"[16].

În cazul Exorcizării din ținutul Gherasei, deși au fost eliberați doi demonizați, textul consemnat de Sfântul Luca relatează vindecarea unuia dintre ei, fără a descrie eliberarea celuilalt, urmărind să sublinieze puterea Mântuitorului manifestată chiar și asupra duhurilor necurate, pentru ca oamenii să poată trăi liberi în împărăția Sa.

---

[12] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, trad. de Dumitru Fecioru, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994, p. 355.

[13] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei,* p. 355.

[14] Ioan Constantinescu, *Studiul Noului Testament*, Credința Noastră, București, 1992, p. 89; Henry H. Halley, *Halley's Bible Handbook*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, [24]1965, p. 467.

[15] Raymond E. Brown, Joseph A. Fitzmyer, Roland E. Murphy, *Introducere și comentariu la Sfânta Scriptură*, vol I (2/1), trad. de Dumitru Groșan, Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2011, p. 1011.

[16] Craig S. Keener, *Christobiography*, William B. Eerdmans Puplishing Company, Grand Rapids, 2019, p. 319.

Diferența locației

Locația unde a fost săvârșită minunea exorcizării nu a fost identificată cu precizie, „mai ales datorită numelor diferite folosite de scriitorii Evangheliei și a variantelor aflate în copiile Evangheliilor”[17], dar și datorită faptului că locația menționată de Evangheliile sinoptice nu are pretenția unui loc riguros definit, ci sunt folosite expresii care se referă la o arie mai extinsă, ca sintagma: „în ținutul [...]”. Locația este menționată diferit în scrierile Evanghelice, iar în manuscrise există pentru fiecare dintre Evanghelii lecțiuni diferite, dovadă că copiștii au sesizat diferența și au încercat armonizarea lor. În cele ce urmează abordăm atât locația indicată de Scrierile Evanghelice, cât și locația săvârșirii efective a miracolului, apoi căutăm să vedem armonizarea acestora.

Ținutul Gherasenilor este lecțiunea conținută în *Papirusul P75* și într-o copie a *Codex Sinaiticus*, P75 fiind considerat unul din cele mai bune manuscrise[18], datat în secolul al III-lea[19]. Gherasa[20] era o cetate din Decapole, la aproximativ 50 de km de Marea Galileii, distanță ce exclude posibilitatea ca Iisus să fi făcut aici miracolul. Gherasa prosperă într-atât încât în secolul I creștin este reconstruită după un plan roman, cu străzi principale drepte, flancate de coloane, care duceau spre un forum[21], fiind mai cunoscută decât Gadara sau Gherghesa[22], devenind unul dintre cele mai strălucitoare orașe ale Siriei[23]. Origen spune că Gherasa nu putea fi locul la care se referă Evanghelia, pentru că Gherasa se află în Arabia, iar în ținutul Gherasei „nu exista nici mare nici lac”[24] unde porcii ar fi putut să se prăpădească. Cercetătorii au opinii diferite în privința locației menționate de Sfântul Luca. Astfel, Robert J. Harris pornește de la presupunerea că Gherasa „este lecțiunea corectă” [25], fără să aducă argumente, probabil fiind influențat de alegerea Comitetului editorial al *United Bible Societies´ Greek New Testament*[26], care stabilește textul critic. Nici nu ar putea să-și pună probleme, pentru că acesta socotește că „povestirea se mișcă pe un nivel simbo-

---

[17] Randall Price, H. Wayne House, *Zondervan Handbook of Biblical Archaeology*, Zondervan, Grand Rapids, 2017, p. 269.

[18] R. Price , H. W. House, *Zondervan Handbook of Biblical Archaeology,* p. 269.

[19] Cristian Bădiliță spune că această lecțiune a fost notată cu grad C, care însemna fiabilitate redusă (C. Bădiliță, *Evanghelia după Luca*, p. 382).

[20] H. Halley identifică Gherasa la fel ca Gherghesa cu „Kersa” (kerza, Kursi). Aceasta pare a fi o presupunere a lui, sau a altui cercetător, că Gherghesa mai era numită și Gherasa, din dorința de armonizare a locației indicată de Evangheliști cu locația în care se putea întâmpla miracolul, ori dorința de a rezolva dilema depărtării de mare a cetății Gherasa.” (H. Halley, *Halley's Bible Handbook*, p. 467).

[21] James D. Douglas, *The New Bible Dictionary*, The Inter-Varsity Fellowship, London, 1962, p. 463.

[22] William Smith, *A Dictionary of the Bible*, Thomas Nelson, Nasville, 1986, p. 202.

[23] W. Smith, *A Dictionary of the Bible*, p. 202.

[24] *Origen, Comentarii la Evanghelia după Ioan, VI, 24, în Jaques-Paul Migne, Părinții Greci vol. 14, p. 269.*

[25] Raymond E. Brown, Joseph A. Fitzmyer, Roland E. Murphy (coord), *Introducere și comentariu la Sfânta Scriptură*, vol. VIII, trad. de Dumitru Groșan, Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2007, p. 415.

[26] C. Bădiliță, *Evanghelia după Luca*, p. 382.

lic[27]". În cazul acesta, nu mai reprezenta nicio problemă distanța de 50 km și imposibila cursă a porcilor până la mare.

Ținutul Gadarenilor este lecțiunea din Evanghelia după Matei. Gadara este situată la aproximativ 10 km SE de Lacul Galileii – o cetate din Decapole, actualul Umm Qeis. Distanța de 10 km este și ea prea mare pentru o cursă a porcilor până în mare. Lângă satul Gadara din Galaditis, este o văgăună adâncă[28], dar această vale nu ar fi ajutat, ci ar fi îngreunat cursa porcilor spre apă. La moartea lui Irod, Gadara, cetate grecească, a fost alipită de Cezar provinciei Siriei[29].

*Ținutul Ghergheseni*lor – este identificat acum (fără prea multe dovezi) cu satul Kursi, sau Kersa, în apropierea țărmului. În satul Kursi, în apropierea Mănăstirii Bizantine a fost descoperit un sit care putea reprezenta o capelă ridicată pe la începutul sec VI, în memoria exorcizării făcută de Iisus, însă nu s-a găsit nici o inscripție care să poată certifica presupunerea[30]. Potrivit lui I.V. Botiza, ținutul indicat de evangheliști este al Gherasei, respectiv al Gadarei, iar termenul *Ghergheseni* e „conjectură a lui Origene"[31]. Tradiția veche indică spre această locație, probabil bazată pe mărturia lui Origen că „uneori *copiile*[32] [subl. ns.] grecești ale Scripturilor sunt incorecte când vine vorba de nume proprii"[33], pornind de la ideea că, din perspectivă geografică, Gherasa și Gadara nu puteau fi locul de unde porcii fug în mare. Mențiunea Lui H. Halley este că această locație, Kersa, este singurul loc unde dealurile abrupte se apropie de apă, loc unde porcii s-ar fi putut arunca de pe versant[34].

Locul exact unde s-a făcut exorcizarea este în apropierea mării, distanță de la care porcii puteau să se arunce în valuri. Luca, referindu-se la locație, spune că Iisus și ucenicii au trecut τὸ πέραν τῆς λίμνης (dincolo de lac), în timp ce Matei vorbește în mod repetat de θάλασσα (mare), indicând același loc, malul de E al Mării Galileii. Se pare că Luca îl numește lac, pentru că, pentru romani, cărora le adresează scrierea, Marea Galileii era un lac în comparație cu Mediterana. Locul săvârșirii miracolului este, în mod evident, în apropiere de țărm, nu la 10 Km, la cât este situat Gadara, nici la 50 km, distanța de la Gherasa. Așadar, locul săvârșirii miracolului este, proba-

---

[27] R. E. Brown, J. A. Fitzmyer, R. E. Murphy (coord), *Introducere și comentariu la Sfânta Scriptură*, vol. VIII, p. 416.

[28] Flavius Josephus, *Antichitați iudaice*, XIII, XIII, 5, (Vol. 2, trad. de Ion Acsan, Hasefer, București, 2015, p. 176).

[29] F. Josephus, *Antichitați iudaice*, XVII, XI, 4, (trad. de Ion Acsan, p. 431).

[30] R. Price, H. W. House, *Zondervan Handbook of Biblical Archaeology*, p. 271.

[31] Ioan Vasile Botiza, *Introducere în studiul Sfintei Scripturi*, Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2005, p. 516.

[32] Prin această afirmație Origen susține că copiștii (nu Evangheliștii) ar fi cei ce se înșală în privința locației. Ceea ce Origen numește „greșeală", în privința acestei localități, este denumirea găsită în *copiile* grecești ale manuscriselor, fără să pretindă în comentariul său că ar avea acces la manuscrisul *original* care spune altfel.

[33] R. Price, H. W. House, *Zondervan Handbook of Biblical Archaeology*, p. 269. *Origen, Comentarii la Evanghelia după Ioan, VI, 24, J.-P. Migne, p. 269.*

[34] H. H. Halley, *Halley's Bible Handbook*, p. 467.

bil, actualul sat Kursi, propus a fi identificat cu Gherghesa. Locul are caracteristicile prezentate de Evanghelie – țărm, faleză, coastă stâncoasă – cu grote (care erau folosite ca morminte). Este foarte probabil ca aici să fi avut loc întâlnirea cu Iisus.

Socotim că perspectiva lucanică prezintă *ținutul Gherasenilor*[35] pentru desfășurarea evenimentelor. În opinia noastră, putem admite cu ușurință că în textul Lucan este vorba de Gherasa, așa cum este opțiunea colectivului care a validat ediția critică a *Noului Testament*, pe de-o parte pentru considerentele de mai sus că Gherasa a prosperat foarte mult în secolul I creștin, încât a fost reconstruit, dominând economic, se pare, toată zona. Apoi, adresând *Evanghelia* către cel pe care îl numește „preaputernicule Teofil", un demnitar roman, Sfântul Luca nu este ținut a indica cu precizie satul, ci zona lărgită, cunoscută destinatarului, iar orașul Gherasa – poate proaspăt reconstruit, sau în plan de reconstrucție, nu era necunoscut. Influența unui nou oraș, proaspăt reconstruit după arhitectură romană, prosper, putea repede să-și extindă influența în toată zona, așa că nu ar fi de mirare ca ținutul Gherasei să se întindă până la malul Mării Galileii, în a doua parte a primului secol, când Luca scrie Evanghelia. În secolul III al erei creștine, Gherasa se dezvoltă atât de mult încât capătă rangul de colonie[36]. Mai putem invoca un argument de ordin logic pentru alegerea Gherasei ca lecțiune lucanică. Aici copiștii, cu tot zelul lor pentru armonizare, nu ar fi numit un oraș cât mai departe de lac, ci ar fi căutat să-l apropie, tendința nu putea fi de depărtare; iar cei ce au rămas fideli textului, chiar dacă nu înțelegeau cum se armonizează, au păstrat Gherasa așa cum au găsit. Pe de altă parte, Evanghelistul Matei, în opinia noastră, a menționat orașul Gadara; se pare că era cetatea cunoscută cititorilor *Evangheliei* mateiene, ca o cetate semnificativă în zonă. Locuitorii au venit și din cetate (să vadă miracolul), poate fiind vorba chiar de Gadara, sau de Hippos, în cazul în care Gherghesa nu era cetate, ci sat, și nu avem suficiente dovezi că Gherghesa, pe care-l putem socoti locul desfășurării, era o cetate sau era un sat. Evanghelistul Matei spune că este ținutul Gadarenilor.

Semnificația miracolului

Un om este recuperat

Cel demonizat[37] este salvat fizic, social și spiritual, fiind restituit familiei și societății. Are loc eliberarea unui captiv spiritual. Omul își recapătă libertatea și demnitatea. Ca să fie evidentă mărimea minunii săvârșite, trebuiau mai întâi subliniate suferințele, problemele cu care acest nenorocit se confrunta. „De mult timp" atrage atenția asupra gravității situației lui. „Nu rămânea acasă, ci printre morminte[38] și nu purta

[35] Miracolul nu s-a desfășurat într-o cetate sau în sat, ci este prezentat un ținut, o zonă.

[36] Dumitru Tudor (coord), *Enciclopedia Civilizației Romane*, Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1982, p. 349.

[37] În lecțiunea lucanică un om este recuperat; în lecțiunea mateiană, doi sunt cei exorcizați.

[38] Expresia ἐν τοῖς μνήμασιν (în morminte), poate fi tradusă și „printre morminte", prepoziția ἐν însemnând atât „în", cât și „printre".

haine" – arată ieșirea lui din societate, dintre oameni, izolarea. Demonii îl sileau să-i întâmpine cu agresivitate pe toți cei ce apăreau pe țărm. La fel s-a întâmplat la apariția lui Iisus și a ucenicilor. Demonii știau cine este Iisus, dar, de fapt, „nu știau cu cine au de-a face", adică nu au evaluat corect puterea Sa. Sugestia că furtuna pe mare era o încercare a demonilor de a-L împiedica pe Iisus să ajungă pe țărm, pentru a-l exorciza pe acel om ca unic scop al ajungerii Lui în ținutul Gherasei, nu o considerăm un argument valid, deoarece socotim că demonii nu știau ce avea să facă Iisus. Dacă ar fi vrut să împiedice exorcizarea și ar fi știut dinainte că Iisus îi va alunga, poate ar fi încercat să-l alunge pe cel posedat spre altă direcție, unde nu era Iisus, iar nu să-L întâmpine. Vorbim însă despre o luptă demonică ce nu-L ocolește nici măcar pe Fiul lui Dumnezeu; cu atât mai mult, nu l-a cruțat pe acest om. Diavolul nu se credea înfrânt și nu era de fapt, până când a fost „înfrânt" la cruce. În acest caz a fost doar alungat. Restituirea către familie și societate a unui om ce devenise antisocial este una dintre consecințele de bază ale miracolului.

Omul își recapătă demnitatea. În urma miracolului este găsit îmbrăcat, chiar dacă înainte nu purta haine. „Dezbrăcat de haine", cum era înainte, este imaginea sclavului: persoanelor cărora le-a fost luată libertatea pierd capacitatea de a îmbrăca haine (Is 20,2-4), dar poate fi și o aluzie la faptul că posesiunea demonică dezonorează – omul își pierde simțul pudoarei. Prin intervenția Sa, Iisus îi redă demnitatea.

Cel eliberat își reprimește identitatea[39]. Înainte de „vindecare" se izola, se adăpostea în morminte (sau printre morminte). A se izola, fără veșminte, fără casă (oikos-termenul preferat de Luca pentru casă) înseamnă nu doar fără demnitate, ci și fără identitate. Luca omite amănuntele referitoare la terorizarea populației (Mt 8,28), sau pe cele referitoare la autoflagelare (Mc 5,5). Aici posedatul inspiră milă. Întrebarea lui Iisus, „cum te numești?", nu era pusă să-L ajute pe Iisus la exorcizare, ci, cel mai probabil, ca prin răspunsul omului să se evidențieze că omul nu mai avea o identitate proprie[40]. Controlarea totală a posedatului este în antiteză cu starea celor care se lasă conduși de puterea lui Dumnezeu. Ei pot alege să asculte sau să nu asculte. În cazul oamenilor atrași de Dumnezeu ei au deplină libertate, pentru că ascultarea de Dumnezeu nu depersonalizează.

Purificarea simbolică a zonei

Iisus, care ajunge să fie întâmpinat de un om cu „duh necurat" (sau de doi), intrase într-un loc necurat (între păgâni), în zona unui cimitir, având în proximitate o turmă de porci. În aceste condiții nu a părăsit imediat ținutul, ca necurat, ci a rămas să se confrunte „cu «duhurile» locului, *purificându-l*"[41]. Referindu-se la demo-

[39] R. E. Brown, J. A. Fitzmyer, R. E. Murphy (coord) *Introducere și comentariu...*, vol VIII, p. 416.

[40] Opinia lui Cristian Bădiliță este că Iisus, de fapt, l-a interpelat pe demon ca un procuror, care cere acuzatului mai întâi să-și confirme numele (C. Bădiliță, *Evanghelia după Luca*, p. 385), dar, chiar și așa, este evidentă pierderea identității omului, căci nu a răspuns el la interpelare, ci demonul. Omul își pierduse identitatea.

[41] C. Bădiliță, *Evanghelia după Luca*, p. 383.

nizat, C. Bădiliță spune că „este vorba de un păgân”[42], dar putea să fie și unul dintre evreii din zonă, chiar dacă această zonă era predominant păgână. Putem să ne întrebăm dacă Iisus s-a dus special pentru păgâni, sau pentru „oile cele pierdute ale casei lui Israel”(Mt 15,24)? În cazul în care nu a mers pentru păgâni, putea să fie un evreu, „oaia rătăcită”, pe care Iisus l-a căutat și l-a aflat. Nu sunt suficiente dovezi că era păgân doar pentru simplul fapt că se afla în ținut păgân. Apoi, argumentul că Îl numește pe Iisus „Fiul Dumnezeului Prea Înalt”, ca expresie folosită de păgâni cu privire la Dumnezeu, nu este suficient, deoarece expresia aceasta este folosită și de Sfântul Ștefan care se adresează liderilor iudei - „Cel Prea Înalt” (Fap 7,48) - și la fel îi spune Mariei îngerul: „Fiul Celui Prea Înalt se va chema” (Lc 1,32). Așadar, Iisus rămâne într-un loc impur ca să purifice un om, evreu sau păgân, și, în același timp, prin prezența și lucrarea Sa, să înceapă purificarea zonei.

Locuitorii „păgubiți” Îi cer lui Iisus să plece

Oamenii I-au cerut lui Iisus să plece, căci erau cuprinși de spaimă. Unii interpreți sugerează că I-au cerut să plece din rațiuni economice[43]. Luca precizează că „toată mulțimea din ținut”, adică din cetate și din sate (Lc 8,34), toți I-au cerut. Nu avem dovezi că între cei ce I-au cerut să plece erau și evrei. Expresia „toată mulțimea din ținutul Gherghesenilor” (Lc 8,37 – BS) nu înseamnă că fiecare locuitor, ci doar cei care au venit când porcarii au dat alarma. Este corect să înțelegem că nu toți, pentru că unii au aflat despre miracol mai târziu, de la cel eliberat. Se poate ridica și întrebarea: de ce le-a dat Iisus voie demonilor să intre în porci? Aparent, porcii nu-și au locul în relatarea exorcizării, însă Iisus, după ce dovedește că are putere asupra forțelor naturale dezlănțuite (furtuna pe mare), iar lumea demonilor este dominată, acum și „puterile religiei păgâne ale Imperiului Roman, simbolizate de porci sunt subjugate autorității lui Iisus”[44]. Subjugarea religiei romane nu se vede imediat, ci mai degrabă se înfăptuiește în planul simbolic și poate în cel didactic. Pentru că „porcul era animalul cel mai obișnuit în sacrificiile cultului greco-roman”[45], iar iudeii din zonă puteau fi atrași spre păcat, există și opinia că „Isus a eliminat sursa păcatului”[46], prin permisiunea ca demonii să intre în porci.

Presupunerea noastră este că Iisus, lăsând răul să se manifeste liber, a permis oamenilor să vadă că răul lucrează spre distrugere și spre autodistrugere, fără ca El să fi provocat paguba. El nu a trimis numaidecât demonii în adânc, însă, intrând în porci, s-au aruncat în mare, care poate fi simbol pentru abis, unde ei au intrat singuri – din nou această caracteristică a răului – autodistrugerea, deși această înțelegere „s-ar pu-

[42] C. Bădiliță, *Evanghelia după Luca*, p. 388.

[43] Paguba era o tumă mare de porci, după cum spune Luca, sau „ca la două mii”de porci, cum spune Marcu.

[44] R. E. Brown, J. A. Fitzmyer, R. E. Murphy (coord) *Introducere și comentariu* ..., vol VIII, p. 415.

[45] R. E. Brown, J. A. Fitzmyer, R. E. Murphy (coord) *Introducere și comentariu*..., vol VIII, p. 417.

[46] Norman Sparks et alii (eds), *The Orthodox Study Bible*, Athanasius Academy of Orthodox Theology, Elk Grove, 2008, p. 1380.

tea să nu fie intenția lui Luca aici”[47]. Pe de altă parte, se poate ridica întrebarea: cât de „etică” este distrugerea porcilor în acest context? În opinia noastră, răspunsul poate fi tot o întrebare: este mai important „binele” și în cele din urmă viața unui om, sau porcii, caz în care nu putem vorbi de „viața porcilor”, căci aceștia nu erau crescuți pentru „viață”, ci pentru a fi sacrificați? Este semnificativ faptul că intrarea demonilor în porci nu este intenția lui Iisus, ci permisiunea Sa, ceea ce conduce la celebra întrebare: de ce permite Dumnezeu răul?[48], însă răspunsul la această întrebare nu face obiectul prezentului studiu.

Misiune între păgâni?

Eliberatul devine „misionar” la ai săi, τὸν οἶκόν însemnând „casa ta” sau acasă[49]. Omul eliberat este găsit de cei din cetate, care au venit la aflarea veștii, șezând la picioarele lui Iisus – imaginea ucenicului care își dorește să rămână cu Iisus, împreună cu grupul de discipoli. El se va întoarce la „ai săi”, nu doar la familia de proveniență, ci la întreaga comunitate de care aparținea, vestind „ce i-a făcut Dumnezeu”. Iisus nu îl oprește (ca pe leprosul din apropierea Capernaumului care fusese vindecat – Mt 8,4), ci chiar îl trimite. Oamenii trebuie să fie învățați că exorcizarea este lucrarea lui Dumnezeu; unii exegeți chiar subliniază că misiunea acestuia pare a fi una teocentrică – „spune ce ți-a făcut Dumnezeu”[50], pentru că erau în loc păgân și trebuia corectată învățătura despre Dumnezeu. Se pare că slujirea lui a fost și hristocentrică, pentru că Iisus, trecând mai târziu prin Decapolis, este întâmpinat de mulți din popor, care auziseră de la cel eliberat despre lucrarea lui Iisus.

Lucrarea lui Iisus în Gherasa poate fi „o anticipare a misiunii între neamuri”[51], deoarece Decapolis este „o zonă predominant non-iudaică”[52], iar misiunea de aici începe cu eliberarea demonizatului și continuă cu vestirea acestuia. În același timp, unii dintre cei din Decapole „puteau fi evrei angajați în ocupații păcătoase”[53], nu avem dovezi pentru aceasta, dar dacă erau și dintre ei, misiunea în acel ținut le putea fi și lor benefică.

---

[47] Kennet L. Barker, John Kohlemberger III (eds), *NIV Bible Commentary: Volume 2: New Testament*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, 1994, p. 240.

[48] K. L. Barker, J. Kohlemberger III (eds), *NIV Bible Commentary: Volume 2: New Testament*, p. 240.

[49] În versiunea mateiană narațiunea se oprește când „toată cetatea L-au rugat pe Isus să plece” (Mt 8,34).

[50] C. S. Keener, *The IVP Bible Background Commentary: New Testament*, p. 211.

[51] J. Barton, J. Muddiman (eds), *The Oxford Bible Commentary*, p. 938.

[52] C. S. Keener, *The IVP Bible Background Commentary...*, p. 211.

[53] N. Sparks et alii (eds), *The Orthodox Study Bible*, p. 1380.

Concluzii

Abordarea exegetică a acestei pericope, potrivit textului Sfântului Luca, creionează modul în care autorul Evangheliei înțelege și prezintă manifestarea puterii duhovnicești a lui Iisus, autoritate ce se manifestă vizibil chiar și asupra demonilor. În mod faptic, omul care înainte fusese stăpânit de o legiune de demoni este eliberat și redat comunității, nu doar ca un simplu membru al ei, ci ca un „trimis" al lui Iisus în acea zonă predominant păgână – Decapolis – pentru a vesti puterea Dumnezeului Celui Prea Înalt.

Există diferențe între relatarea Sfântului Luca și relatările celorlalți Evangheliști, atât în ce privește numărul demonizaților care au fost eliberați, cât, mai ales, în privința locației consemnată de Evangheliști pentru acest miracol. Înțelegerea diferențelor nu arată confuzie, ci armonie și complementaritate.

La începutul acestui studiu am presupus și că acest miracol va avea un rol pedagogic pentru că ucenicii urmau să fie trimiși în misiune. Prezenta cercetare nu a identificat modul efectiv, explicit, în care ucenicii au fost învățați. Modul în care ei au învățat de această dată este doar presupus de noi, pentru că în mod sigur ei au ajuns împreună cu Iisus (Lc 8,26) și au asistat la miracolul săvârșit. Însă ei sunt spectatori despre care nu vorbește direct textul lucanic. Ei au putut să învețe din atitudinea lui Iisus, din lucrările Acestuia și chiar din modul în care cel eliberat doreste să-L urmeze pe Iisus, iar mai pe urmă este trimis. Un singur moment poate prezenta o implicare a acestora, pentru că cei veniți din cetate și din sate au aflat despre detaliile miracolului de la „cei ce văzuseră" (Lc 8,36) și care puteau fi chiar Ucenicii. Însă, acest aspect, al implicării lor în slujire alături de Iisus, nu numai aici, ci și în alte cazuri, poate constitui subiectul unui studiu separat.

În urma cercetării cu acribie s-a limpezit faptul că toți Evangheliștii sinoptici vorbesc despre același miracol, însă modul în care își prelucrează textul subliniază că fiecare dintre ei și-a redactat scrierea pe baza informațiilor de care dispunea în legătură cu miracolul săvârșit de Iisus, având fiecare în vedere destinatarii scrierii proprii și planul sau scopul urmărit prin scriere. Modul eficient în care își împlinesc aceste ținte indică inspirația divină a diferitelor perspective ale Evangheliei.